

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Родіонов, д.е.н, В.О. Артеменко, к.е.н

Луганський національний аграрний університет

Стан навколишнього природного середовища значною мірою визначається рівнем використання природних ресурсів. Їх використання є одним з показників рівня конкурентоспроможності підприємств. Тому від визначення та впровадження технологій, що сприяють зменшенню споживання ресурсів залежить рівень конкурентоспроможності підприємств.

Діяльність підприємств неоднозначна, оскільки здійснює як позитивний, так і негативний вплив на природне середовище. З одного боку, порушуються принципи функціонування екологічних систем, вони можуть деградувати і втратити стійкість, з іншого — промисловість забезпечує рух матеріальних потоків і комфортбельні умови життєдіяльності людей.

Позитивні аспекти діяльності підприємств визначають: розвиток торгових зв'язків, розширення ділових і політичних контактів; стимулювання науково-технічного процесу, надання робочих місць; включення галузі у виробничо-господарські процеси, стимулювання інноваційної діяльності, створення робочих місць; забезпечення працездатності інших галузей, за допомогою задоволення їхніх потреб; розширення можливостей для проживання в комфортних умовах, підвищення доступності соціально-побутових благ для споживачів, зниження потреб населення в продукції галузі, одержання лікарських і хімічних препаратів, необхідних людині; задоволення потреб населення в різноманітному асортименті товарів галузі; відчуття задоволення від одержання предмета споживання, комфорту, зручності, естетики продукції й інших її корисних властивостей.

Негативні аспекти діяльності підприємств визначають: порушення природного балансу, принципів функціонування екологічних систем; виснаження природних ресурсів даного і супутніх видів; отруєння і забруднення природних ресурсів, тваринного світу; зміна природнокліматичних умов; погіршення здоров'я людини внаслідок забруднення навколишнього середовища, утворення відходів; скорочення біологічної продуктивності ландшафту; зменшення життєвого простору за рахунок порушення екологічного балансу територій, відчуження територій, скорочення господарських корисних територій; порушення гармонії природних ландшафтів, скорочення туристично-рекреаційних зон; зміна структури державного бюджету різних рівнів на усунення негативних наслідків нераціонального природокористування. зміна бюджетів платників податків.

Існуюча система управління природокористуванням не забезпечує узгодження економічних і природоохоронних інтересів вітчизняних підприємств. Продовжується нераціональне використання природних ресурсів, погіршується стан навколишнього середовища країни, тому екологічні цілі суспільства повинні бути реалізовані через їх досягнення підприємствами.

Сьогодні на підприємствах існують різні невикористані технологічні, технічні і організаційні можливості, які можуть бути враховані при формуванні нового підходу екологічного управління, що засновується на запобіганні забрудненню навколишнього середовища. Питання розвитку природоохоронної діяльності на підприємствах перебувають у полі зору вітчизняних та зарубіжних учених, але ці дослідження в основному, присвячені технічному вирішенню природоохоронних питань і економічній оцінці зазначених процесів. Проте сучасність вимагає використання комплексних підходів до вирішення проблем цієї сфери. У зв'язку з цим важливою є наукова розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо екологічного менеджменту підприємств.

З метою заощадження природних ресурсів їх раціонального споживання, зростання конкурентоспроможності підприємств необхідні розробки нових сучасних технологій управління екологічними процесами на підприємствах галузі. У зв'язку з цим виникає необхідність у дослідженні екологічної діяльності і можливостей підприємств, щодо розробки і впровадження інструментів й організаційного механізму екологічного менеджменту.

Як частина загальної системи управління, екологічний менеджмент має свої елементи, функції, принципи і властивості, які створюють єдиний організаційний механізм і задають рух екологічним процесам на виробництві. До особливих рис екологічного менеджменту можна віднести планування життєвого циклу виробів (ЖЦВ) з урахуванням екологічних вимог і моніторинг екологічного менеджменту підприємства. Особливості планування ЖЦВ з урахуванням екологічних вимог полягають у необхідності постійної реалізації функцій екологічного менеджменту на кожній стадії ЖЦВ з метою удосконалення виробничих процесів, екологічної діяльності, підвищення якості і безпеки продукції підприємства. Як показує закордонний досвід,

особливість моніторингу екологічного менеджменту полягає у розробці власної системи внутрішнього екологічного аудиту для збору даних, на основі яких за власними розробками підприємств здійснюється оцінка стану екологічного менеджменту підприємства. Заслуговує на увагу те, що кожне підприємство має власні системи аудиту й оцінок стану екологічного менеджменту, що надає індивідуальності кожному підприємству.

Екологічний менеджмент спрямований на мінімізацію витрат і зміцнення конкурентних позицій підприємства. Таким чином, в екологічному менеджменті основні цілі та критерії їх досягнення пов'язані з процесами постійного поліпшення й удосконалювання економічної і екологічної діяльності підприємства. Імітація і фальсифікація результатів такої діяльності практично неможлива, тому що підприємство зацікавлене саме у досягненні результатів, а результати, у свою чергу, створюють необхідну основу для оцінки екологічного добробуту підприємств. Екологічний менеджмент спрямований на забезпечення економічної ефективності від здійснення екологічної діяльності, та забезпечення державних норм екологічної безпеки підприємствами. У такому випадку екологічний менеджмент забезпечує підприємству кредит довіри у відносинах із усіма контактними аудиторіями. Основна різниця і перевага екологічного менеджменту в порівнянні з формальним екологічним управлінням, що існує сьогодні, полягає в досягненні одночасно і економічних, і екологічних результатів діяльності підприємства, та забезпеченості його екологічної безпеки.